

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Suomen kansallinen toimeenpanosuunnitelma (NIP)

Keskustelutilaisuus 10.5.2022

Tausta

EU-tasolla sovittua

- Neuvoston suosituksessa kestäväää kilpailukykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja selviytymiskykyä tukevasta ammatillisesta koulutuksesta (2020/C 417/01) suositellaan, että **jäsenvaltiot määrittelevät asiaankuuluvien voimassa olevien kansallisten järjestelyjen ja rahoituspiteiden pohjalta toimenpiteet, jotka toteutetaan suosituksen panemiseksi täytäntöön kansallisella tasolla.**
- Nämä toimenpiteet suositellaan määriteltäväksi **18 kuukauden kuluessa suosituksen hyväksymisestä.**
- Ammatillisen koulutuksen neuvoo-antavassa elimessä (ACVT) ja ammatillisen koulutuksen pääjohtajien kokouksessa (DGVT) on sovittu, että kansalliset toimeenpanosuunnitelmat (NIP) tehdään **yhdennä mukaisella lomakkeella**, joka voi sisältää samalla suunnitelman myös Osnabrückin julkilausuman toimeenpanemiseksi.
- Kansalliset suunnitelmat tulee toimittaa **komissioon 31.5.2022 mennessä.**

Toimeenpanosuunnitelman rakenne 1 (3)

1. Kansallinen konteksti ja lähtökohdat

- pitkän aikavälin visiot ja strategiat
- keskeiset ammatillisen koulutuksen ja jatkuvan oppimisen kehittämistä ohjaavat asiakirjat
- keskeiset meneillään olevat poliittiset aloitteet ja reformit
- relevantti tilastotieto

2. Haasteet ja yleiset tavoitteet

- keskeiset haasteet
- uudistusten keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet
- keskeisimmät rahoituslähteet
- aikataulu ja toimeenpanon nykyinen vaihe

Toimeenpanosuunnitelman rakenne 2 (3)

3. Yksityiskohtainen kuvaus kustakin päätoimenpiteestä (yksi taulukko per toimenpide)

- **toimenpiteen nimi**
- **tausta, haasteet**
- **tavoitteet ja niiden suhde suunnitelman yleisiin tavoitteisiin**
- **keskeisten toimien kuvaus ml. toimeenpanon merkkipaalut ja alustava aikataulu**
- EU:n politiikkatoimet, joita toimenpide tukee
- ammatillisen koulutuksen osa-alue (IVET, CVET, tai molemmat)
- laajuus (kansallinen, alueellinen, paikallinen)
- hyödynsaajat/kohderyhmät
- vastuulliset ministeriöt/tahot
- rahoituslähteet (kansallinen, EU, sektoraalinen).

Toimeenpanosuunnitelman rakenne 3 (3)

4. Toimeenpanosuunnitelman hallinto

- toimeenpanon kuvaus
- toimeenpanoon osallistuvat tahot ja niiden roolit ja vastuut
- toimeenpanon seurannan ja raportoinnin organisointi yhteistyössä Cedefopin ReferNetin ja DGVT:n edustajien kanssa

5. Vaikutukset

- arvioidut vaikutukset (eri aikavälit, eri kohderyhmät)
- mahdolliset riskit ja niihin varautuminen

Suomen kansallinen toimeenpanosuunnitelma

1. Kansallinen konteksti ja lähtökohdat

- Lähtökohtana ja strategisena puitteena on koulutuspoliittinen selonteko ja siinä määritetty ammatillisen koulutuksen tavoitetilä sekä osin myös hallitusohjelma.
- Oikeudellisissa puitteissa kuvataan lyhyesti OKM:n, OPH:n ja Karvin roolit sekä mainitaan lait, asetukset ja tutkinnon perusteet.
- Tiivis sidosryhmä- ja työelämäyhteistyö sekä koulutuksen järjestäjien ja opettajien laaja päätösvalta nostetaan esiin, samoin Suomen hyvät lähtökohdat digitalisaation hyödyntämiselle.
- Vireillä olevista poliittisista aloitteista nostetaan esiin oppivelvollisuuden laajentaminen, jatkuvan oppimisen uudistus, Oikeus osata - kehittämisohjelma sekä ammatillisen koulutuksen kestävä kehityksen ja vihreän siirtymän kehittämisohjelma.

EU-tason määrälliset tavoitteet

- Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista olisi oltava työllistyneenä vähintään 82 prosenttia.
- Ammatillisesta koulutuksesta äskettäin valmistuneista 60 prosenttia hyötyy työssäoppimisesta ammatillisen koulutuksensa aikana (koskee kaikkia työpaikalla tapahtuvan työssäoppimisen muotoja).
- Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista kahdeksan prosenttia hyötyy oppimiseen liittyvästä liikkuvuudesta ulkomailla.

Suomen tilanne

- Suomessa ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista **72,4 %** oli työllisiä vuonna 2021.
- Ammatillisesta koulutuksesta äskettäin valmistuneista xx % on osallistunut opintojensa aikana työpaikalla järjestettävän koulutukseen. **HUOM. Vertailutieto saadaan vasta kesäkuussa.**
- Ammatillisen koulutuksen kansainvälinen liikkuvuus Suomessa vuonna 2019 suhteessa samana vuonna ammatillisen tutkinnon (= ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto) suorittaneisiin oli 6,2 %. Koronan aikana vuonna 2021 vastaava luku oli 0,4 %. Jos tarkastellaan pelkästään ammatillisen perustutkinnon suorittaneita, vuonna 2019 liikkuvuus oli 9,3 % ja vuonna 2021 vain 0,6 %.

Tilasto- tietoja valmistu- neiden työllisyy- destä

GEO/TIME	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
European Union - 27 countries (from 2020)	:	:	72,4	72,3	75,0	75,9	79,0	79,1	75,7	76,4
Belgium	:	:	70,2	75,6	73,1	72,2	76,7	77,1	76,5	71,5
Bulgaria	:	:	63,8	61,5	64,2	59,1	66,4	73,5	69,6	72,4
Czechia	:	:	80,8	81,5	87,1	87,5	87,7	86,8	84,8	84,1
Denmark	:	:	81,9	80,5	79,1	81,8	85,0	84,7	84,5	84,4
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	:	:	89,4	90,0	90,1	91,3	92,4	93,4	91,0	91,6
Estonia	:	:	79,6	82,9	82,2	83,8	77,8	82,7	80,3	70,6
Ireland	:	:	57,7	61,5	72,2	71,9	76,9	75,9	73,5	79,4
Greece	:	:	41,6	37,5	40,7	48,4	50,5	50,9	43,7	50,4
Spain	:	:	55,3	57,4	61,3	58,5	70,0	66,0	50,3	67,1
France	:	:	68,4	61,0	65,9	63,2	72,2	68,8	68,5	68,4
Croatia	:	:	47,8	46,7	70,3	59,4	68,8	73,9	73,7	69,9
Italy	:	:	40,2	42,7	48,7	50,8	53,9	56,6	53,3	53,9
Cyprus	:	:	54,9	70,3	72,6	51,8	67,3	70,2	59,0	74,6
Latvia	:	:	71,5	74,2	74,8	69,1	75,8	65,6	70,2	73,5
Lithuania	:	:	72,4	75,6	74,9	71,5	79,2	67,3	56,8	69,8
Luxembourg	:	:	78,5	100,0	100,0	84,4	95,4	100,0		77,0
Hungary	:	:	76,4	77,3	84,4	85,9	87,1	86,3	80,0	82,7
Malta	:	:	95,4	90,3	95,2	93,6	90,6	91,7	89,0	77,7
Netherlands	:	:	83,4	85,8	86,7	86,9	87,9	90,4	84,7	91,8
Austria	:	:	86,9	84,3	85,5	89,2	87,3	88,0	85,4	86,0
Poland	:	:	67,1	70,1	74,3	75,2	78,4	78,9	78,0	75,8
Portugal	:	:	61,6	70,1	69,8	78,9	77,4	76,0	73,0	65,4
Romania	:	:	60,0	62,4	63,3	67,2	69,0	67,7	68,7	61,4
Slovenia	:	:	64,0	62,4	72,3	80,8	84,5	79,1	71,6	78,0
Slovakia	:	:	70,8	73,5	77,2	81,6	84,7	84,6	80,7	75,3
Finland	:	:	75,1	71,6	77,1	77,0	78,5	80,4	74,6	72,4
Sweden	:	:	81,3	81,6	83,9	87,8	88,0	87,4	85,3	90,0

2. Haasteet ja yleiset tavoitteet

- Nostetaan esiin kuusi keskeistä haastetta ja niihin liittyviä kehittämistavoitteita.
 - 1) **Väestönmuutos on nopeaa ja sen vaikutukset vaihtelevat alueittain.**
 - 2) **Muutokset työelämässä lisäävät koulutuspalvelujen kysyntää sekä tarvetta koulutuksen ja sen sisältöjen kehittämiseksi.**
 - 3) **Koulutuksellinen tasa-arvo ei aina toteudu, ja eriytyminen on lisääntynyt.**
 - 4) **Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaminen ei vielä toteudu kaikkien nuorten kohdalla.**
 - 5) **Päätöksenteon pohjana oleva tieto on osin puutteellista.**
 - 6) **Digitaalisaation mahdollisuuksia ei hyödynnetä riittävästi.**
- Lisäksi kuvataan tiiviisti toisen asteen koulutuksen kehittämissankkeen keskeiset toimenpiteet, tavoitteet, rahoitus ja aikataulu.

3.1 Toisen asteen koulutuksen sisältöjen kehittäminen

- **Mahdollistetaan ammatillisen perustutkintojen laajentaminen yli 180 osaamispisteen 30 osaamispisteellä silloin kuin niihin sisältyy nykyistä enemmän lukio-opintoja, korkeakouluopintoja ja/tai ammatillisia tutkinnon osia.**
- **Selkeytetään ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja lukiokoulutuksen opintojen yhdistämistä koskevia säännöksiä.**
- **Ammatti- ja erikoisammattitutkintoja kehitetään erillisessä laajapohjaisessa työryhmässä koulutuspoliittisen selonteon mukaisesti.**
 - Ammatti- ja erikoisammattitutkintoja kehitetään tarkoituksenmukaisena kokonaisuutena toisen asteen kehittämisen ja etenkin ammatillisten perustutkintojen kehittämisen kanssa.
 - Lisätään yksilön mahdollisuuksia suorittaa myös tutkinnon osaa pienempiä osaamiskokonaisuuksia ja kerryttää osaamista vähitellen.
 - Tutkintoja kehitetään myös sisällöllisesti siten, että digitaaliseen ja vihreään siirtymään liittyvä osaaminen vahvistuu.

3.2 Digitalisaation hyödyntäminen ja toimintatapojen kehittäminen

- **Tuetaan koulutuksen järjestäjien osaamista digitalisaation johtamisessa ja digikyvykkyyden kehittämissä.**
- **Tuetaan järjestelmien yhteentoimivuuden kehittämistä. Kehitetään uusia yhteistyö- ja toimintamalleja eri koulutusasteiden ja -muotojen välille.**
- **Tuetaan koulutustoimijoita kehittämään ja ottamaan käyttöön uudenlaisia palveluja, opetusmateriaaleja ja pedagogisia toimintamalleja.**
- **Mahdollistetaan tilojen uudenlainen hyödyntäminen ja uudenlaisten yhteiskampusten rakentaminen.**

3.3 Koulutuksen ohjauksen kehittäminen: toiminnan ohjaus

- **Määritellään tarvittava tietovarantokokonaisuus.** Hyödynnetään olemassa olevia tietovarantoja täydentäen niitä tarvittavilta osin. Varmistetaan toimivat rajapinnat ja tiedonsiirrot. Selvitetään mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet.
- **Määritellään yhteiset toisen asteen koulutuksen indikaattorit.** Indikaattoreita hyödynnetään toiminnan ohjauksessa ja laadun varmistuksessa. Ministeriö käy määräajoin keskustelut alueen toisen asteen koulutuksen järjestäjien kanssa. Määritellään menettelytavat tilanteisiin, joissa koulutuksen laatu ja vaikuttavuus eivät vastaa asetettuja tavoitteita.
- **Hyödynnetään aiempaa enemmän olemassa olevien tahojen raportteja, selvityksiä ja arviointeja** mm. koulutuksen laatuun liittyen.
- **Työelämätoimikuntien ja Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen rooli toiminnanohjausprosessissa arvioidaan ja määritellään.**
- **Kehitetään järjestämislupamenettelyä.** Toisen asteen koulutuksen järjestäminen edellyttää jatkossakin erillistä ammatillisen koulutuksen tai lukiokoulutuksen järjestämislupaa. Samalla järjestäjällä voi olla molemmat luvat, ja ylläpitäjäneutraaliteetti säilytetään. Ammatillisen koulutuksen järjestämisen sääntelyä järjestämisluvilla yksinkertaistetaan ja kehitetään strategisemmaksi siten, että toimintaa ohjataan nykyistä enemmän indikaattoreilla.
- **Käynnistetään kehittämishankkeita ja testataan toiminnan ohjausta tukevia malleja.** Alueiden koulutuksen järjestäjien kanssa etsitään ja kartoitetaan sopivia toiminnan ohjausta tukevia malleja kehittämishankkeessa testattavaksi

3.3 Koulutuksen ohjauksen kehittäminen: rahoitusohjaus

- **Luodaan oppivelvollisille (maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille) laajennetun oppivelvollisuuden tavoitteita tukevat rahoituksen perusteet ammatillisessa koulutuksessa** siten, että ne ovat riittävän samankaltaiset lukiokoulutuksen kanssa ja tukevat koko ikäluokan kouluttautumista. Turvataan oppimisvalmiuksiltaan heikommassa asemassa olevien edellytykset menestyksekkääseen kouluttautumiseen. Samalla yksinkertaistetaan rahoituksen perusteita. Puretaan oppivelvollisia koskeva määrällinen sääntely ammatillisen koulutuksen rahoituksessa. Säilytetään rahoituksessa edelleen tuloksellisuuselementtejä.
- **Eriytetään oppivelvollisten ja jatkuvan oppimisen rahoitus tarkoituksenmukaisella tavalla ammatillisessa koulutuksessa.**
- **Luodaan jatkuvan oppimisen tavoitteille soveltuvat rahoituksen perusteet**, joissa otetaan huomioon ainakin tutkinnon osaa pienempien kokonaisuuksien rahoittaminen sekä koulutuksellisesti aliedustettujen ryhmien motivointi ja siihen liittyvät kustannukset.
- **Yksinkertaistetaan jatkuvan oppimisen rahoitusta.** Arvioidaan mahdollisuudet purkaa määrällinen sääntely myös jatkuvan oppimisen osalta ja mahdollisuudet opiskelijamäärän kasvattamiseen nykyisen rahoituskehityksen puitteissa.

3.4 Koulutuksen järjestämistavan, toimintamallien ja yhteistyön kehittäminen

- **Käynnistetään kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen toisen asteen koulutuksen järjestämistavan, toimintamallien ja yhteistyön uudistamisohjelma.** Ohjelmalle asetetaan valtakunnalliset tavoitteet, mutta se toteutetaan alueelliset erityispiirteet huomioon ottaen. Toteutettavat ratkaisut tehdään paikallisesti ja paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Uudistustyön yhteydessä arvioidaan, millä tavoin pienenevän väestöpohjan alueiden vaikea kustannusrakenne tulisi ottaa huomioon valtionosuuden määräytymisperusteissa.
- **Laaditaan valtakunnallisesti yhtenäiset suuntaviivat toisen asteen koulutuksen järjestämistavan, toimintamallien ja yhteistyön kehittämiseksi.** Suuntaviivoissa määritellään tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat keskeiset toimenpiteet ja niiden aikataulut sekä resurssit. Huomioon on otettava ainakin väestömuutoksen erilaisuus ja eritahtisuus, alueen väestön koulutustaso, kansalliskielet ja alueen elinkeinorakenne. Toimintamallien kehittämisessä painopiste on koulutuksen työelämävastaavuuden vahvistamisessa, jatko-opintoihin siirtymisen edistämisessä sekä opiskelijoiden yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja hyvinvoinnin parantamisessa.

4. Toimeenpanosuunnitelman hallinto

- Toisen asteen koulutuksen kehittämistä valmistellaan opetus- ja kulttuuri-ministeriön asettamassa toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeessa 22.11.2021–23.6.2022.
- Hankkeella on
 - **hankeryhmä** (opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus, virkamiesryhmä)
 - **ohjausryhmä** (opetus- ja kulttuuriministeriö, valtiovarainministeriö, Opetushallitus ja Suomen Kuntaliitto ry)
 - **laajapohjainen seurantaryhmä.**
- Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.
- Ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan säädösmuutokset oppivelvollisten rahoituksen kehittämiseksi sekä eri koulutusmuotojen ja -asteiden opintojen yhdistämismahdollisuuksien lisäämiseksi: lausuntokierros keväällä 2022, HE syksyllä 2022, säädösmuutokset voimaan 2024.
- Muista hankkeeseen sisältyvistä toimenpiteistä laaditaan suuntaviivat, jotka toteutetaan vaiheittain seuraavilla hallituskausilla.

4. Raportointi

- Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa kehittämishankkeen toimeenpanoa ja vaikuttavuutta sekä määrällisesti että laadullisesti.
- Seurannan perusteella tehdään tarvittavat täsmennykset säädöksiin ja määräyksiin sekä rahoitukseen.
- Opetushallitus toimii Cedefopin ReferNet-verkoston kansallisena yksikkönä ja raportoi Suomen kansallisen suunnitelman (NIP) toimeenpanosta ammatillisen koulutuksen suosituksen, Osnabrückin julkilausuman ja suosituksessa määriteltujen EU:n yhteisten tavoitteiden pohjalta.
 - Raportoinnissa hyödynnetään kansallisella ja Euroopan unionin tasolla käytettävissä olevaa tietoa.
 - Raportointi toteutetaan Cedefopin vuotuisen seurannan yhteydessä.

5. Vaikutukset

- Vastataan yhteiskunnan ja työelämän yleissivistäviin ja ammatillisiin osaamistavoitteisiin sekä jatkuvan oppimisen tarpeisiin.
- Vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä opiskelijoiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä.
- Turvataan laadukas ja saavutettava toisen asteen koulutus jokaiselle maan ei osissa.
- Turvataan teknologiaa laajasti hyödyntämällä osaltaan koulutuksen saavutettavuutta ja mahdollistetaan erilaisten oppijoiden tarpeisiin vastaaminen.
- Varmistetaan, että koulutuksen järjestäjillä on nykyistä paremmat edellytykset toteuttaa alueiden tai toimialojen tarpeista lähteviä toiminnallisia ja organisatorisia ratkaisuja, jotka ottavat huomioon myös vihreän siirtymän ja kestäväen kehityksen tarpeet.

5. Riskit

- Ammatillisen koulutuksen järjestäjät eivät sitoudu uudistukseen.
- Ammatillisen koulutuksen rahoitus vähentyy 2020-luvun loppupuolella esim. julkisen talouden heikentymisen tai ikäsidonnaisten menojen kasvun vuoksi.
- Tulevat hallitukset nostavat keskiöön muita ammatillisen koulutuksen kehittämistarpeita, ja tässä suunnitelmassa kuvatut kehittämistoimet eivät etene.

Lue lisää:

Koulutuspoliittinen selonteko

<https://okm.fi/koulutusselonteko>

Toisen asteen koulutuksen kehittäminen

<https://okm.fi/toisenasteenkoulutus>